

Bartosz Michalski
Uniwersytet Wrocławski

Wspólnota Europejska wobec współpracy w dziedzinie polityki konkurencji na forach wybranych organizacji międzynarodowych

**European Community's approach towards the cooperation within the field of the competition policy in the
selected fora of international organisations**

Key words: competition policy, competition law, European Community.

Wprowadzenie

Postępujące umiędzynarodowienie polityki konkurencji spowodowane jest przede wszystkim konsekwencjami działalności korporacji transnarodowych, rozszerzaniem geograficznego zakresu działalności biznesowej, antykonkurencyjnym charakterem porozumień (karteli) międzynarodowych, transnarodowych fuzji, a także nadużywaniem pozycji dominującej. Aby skutecznie przeciwdziałać tym negatywnym z punktu widzenia interesów ekonomicznych państwa (ograniczenie efektywności podejmowanych decyzji natury politycznej) i konsumenta (zawłaszczanie części renty konsumenta poprzez wyeliminowanie konkurencji i możliwość stanowienia wyższych cen) zjawiskom coraz częściej akcentuje się potrzebę ściślejszego zinstytucjonalizowania współpracy międzynarodowej w tym zakresie. Oprócz wskazanych powodów nie mniej istotną w wymiarze polityczno-symbolicznym kwestią jest pomoc techniczna oferowana krajom rozwijającym się, w odniesieniu do której pojawia się jednak szereg mniej lub bardziej poważnych wątpliwości co do jej zasadności, kształtu i koniecznych do spełnienia warunków.

Wspólnota Europejska za pośrednictwem swoich organów, przede wszystkim Komisji Europejskiej oraz Dyrekcji Generalnej ds. Konkurencji (ang. *DG Competition*), pozostaje w zasadzie od początku (tj. wskazania potrzeby takiej współpracy w tzw. zagadnieniach singapurskich WTO z roku 1996) jednym z najbardziej aktywnych „graczy”. Określenie to może co prawda wydać się nieco kontrowersyjne, lecz zdaniem autora zasadne w takich przypadkach jest przyjęcie założenia, zgodnie z którym za pośrednictwem współpracy międzynarodowej państwa zmierzają w pierwszej kolejności do zabezpieczenia i realizacji własnych celów strategicznych. Komisja Europejska realizując interes wspólnotowy (jakkolwiek może się on wydawać nieco abstrakcyjny, zważywszy na fakt, iż państwa tworzące Wspólnotę częstokroć mają odmienne zdanie i wizję współpracy¹) stoi przed wyzwaniem zapewnienia wspólnotowej gospodarce jak najbardziej dogodnych warunków rozwoju i poprawy jej konkurencyjności. Wpisuje się to w cel zarysowany w Strategii Lizbońskiej tj. likwidację luki rozwojowej dzielącej UE od USA i Japonii poprzez realizację reform strukturalnych. Inną ważną kwestią wydaje się ponadto, dosłownie rzecz ujmując, walka o pozycję hegemonu w gospodarce światowej². Jest to też swego rodzaju świadectwo,

¹ W odniesieniu do omawianej tu problematyki *vide* francuskie starania o usunięcie z Traktatu reformującego UE zapisów o „wolnej i niezakłóconej konkurencji”.

² W tym kontekście można mówić także o dążeniu ku mocarstwowości rozumianej jako zdolność do ustanawiania i egzekwowania własnych praw poza granicami politycznymi.

iz rywalizacja współczesnych mocarstw nie jest podejmowana już wyłącznie w sferze militarnej, lecz przeniosła się także na płaszczyznę ekonomiczną. Współpracę międzynarodową można zatem traktować i oceniać czysto instrumentalnie tj. zgodnie z założeniem, iż każde państwo stara się jednostronnie wyznaczyć reguły korzystne dla siebie i narzucić je innym konkurentom lub dążyć do ich osiągnięcia w sposób ukryty i niebezpośredni, aby nie wywołać przedwczesnych reakcji³.

Głównym obszarem analizy w niniejszym artykule są działania i reakcje Wspólnoty Europejskiej w zakresie polityki konkurencji prowadzonej na forach wybranych organizacji międzynarodowych (WTO, OECD, UNCTAD, ICN), które zaangażowane są w prace nad uzgodnieniem zasad współpracy w kluczowych kwestiach prowadzących w kierunku ustanowienia globalnego porozumienia (m.in. notyfikacja fuzji, walka z porozumieniami kartelowymi, antykonkurencyjnymi działaniami organów publicznych, śledztwa, transgraniczna jurysdykcja)⁴.

Wspólnota Europejska jako najbardziej zaawansowane co do formy i zakresu współpracy ugrupowanie integracyjne stanowi pewien wzorzec (jednakowoż niekoniecznie idealny) i zainteresowana jest niewątpliwie promowaniem rozwiązań, które z jej punktu widzenia są skuteczne i tym samym pożądane. Otwarta jest również na zaadoptowanie kwestii poprawiających skuteczność walki z porozumieniami kartelowymi (zwłaszcza tzw. polityka łagodności, ang. *leniency*)⁵.

Oprócz tego, jak już zostało wspomniane, niemałe kontrowersje budzi w tej materii sytuacja państw rozwijających się. Wątpliwości z punktu widzenia potencjalnych skutków budzi przede wszystkim zasadność przyjęcia przez nie rozwiązań (tj. prawa i polityki konkurencji) funkcjonujących w krajach wysokorozwiniętych. Generalnie logika mechanizmów typu *global governance* cechuje się swego rodzaju cichym sprzeciwem wobec

³ C. Jean, *Geopolityka*, Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wrocław 2003, s. 233.

⁴ Analiza obejmuje okres 2001-2005 i została przeprowadzona w oparciu o oficjalne raporty Wspólnoty dot. polityki konkurencji (European Commission, Directorate-General for Competition, *XXXIst Report on competition policy 2001*, Office for Official Publications of the European Communities, Luxembourg 2002, European Commission, Directorate-General for Competition, *XXXIInd Report on competition policy 2001*, Office for Official Publications of the European Communities, Luxembourg 2003, European Commission, Directorate-General for Competition, *XXXIIIrd Report on competition policy 2003*, Office for Official Publications of the European Communities, Luxembourg 2004, European Commission, *Report on Competition Policy 2004*, Office for Official Publications of the European Communities, Luxembourg 2005, European Commission, *Report on Competition Policy 2005*, Office for Official Publications of the European Communities, Luxembourg 2007) oraz regularne publikacje przybliżające kierunki działań i reform (*Competition Policy Newsletter*, zob. kolejne przypisy)

⁵ zob. B. Michalski, *Współpraca międzynarodowa w dziedzinie polityki konkurencji na forum OECD oraz UNCTAD [w:] Internacjonalizacja, globalizacja i integracja we współczesnej gospodarce światowej*, T. Sporek (red.), Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej im. Karola Adameckiego, Katowice 2006, s. 118.

odmienności, konsekwentnym ukierunkowaniem na jednolitość regulacji oraz stanowieniem kolejnych impulsów dla globalizacji, której efekty oceniane są pozytywnie.

Globalne porozumienie dotyczące polityki konkurencji jako jeden z celów Światowej Organizacji Handlu (WTO)

W deklaracji ministerialnej przyjętej na zakończenie konferencji WTO w Doha (14.11.2001 r.) w punktach 23-25 zostały określone kluczowe powody uzasadniające potrzebę zawarcia kompleksowego porozumienia stymulującego rozwój gospodarczy na świecie. Jeden z jego elementów stanowiłby układ dot. polityki konkurencji. Postanowienia te były prostą konsekwencją zobowiązań podjętych na mocy zagadnień singapurskich, czyli powiązania problematyki konkurencji z handlem międzynarodowym i rozwojem. Można stwierdzić, iż Unia Europejska była jednym z największych orędowników współpracy, co znalazło swój wyraz już w tzw. Raporcie Van Mierta z roku 1995. Dokument ten uzasadniał konieczność koordynacji i określał możliwe scenariusze poszerzania zakresu współpracy (w postaci rekomendacji) oraz jej systematycznego utrwalania⁶:

- ustanowienie międzynarodowego organu antymonopolowego i ogólnoświatowego prawa konkurencji jako cel długoterminowy,
- wzmocnienie współpracy bilateralnej, głównie w oparciu o doświadczenia uzyskane przez USA i UE oraz utworzenie sieci bilateralnych porozumień,
- stopniowe konstruowanie wielostronnego porozumienia (jako główna rekomendacja) wraz z określeniem jego zasięgu geograficznego (współpracą objęci byłiby główni partnerzy handlowi na poziomie gospodarki światowej; zasygnalizowano także konieczność włączenia krajów azjatyckich), wspólnych zasad (minimalnych standardów prawnych), nowej struktury instytucjonalnej (jako forum wymiany opinii, notyfikującej oraz rejestrującej ponadto wszelkie praktyki antykonkurencyjne) oraz mechanizmu negocjacyjnego, umożliwiającego efektywne wdrożenie zasad konkurencji (wymogi proceduralne, notyfikacja, konsensus w zakresie międzynarodowego ujęcia reguły rozsądku, wzmocnienie powiązań między rozwiązaniami dotyczącymi handlu wynegocjowanymi w ramach WTO/GATT a zasadami zapobiegania praktykom antykonkurencyjnym).

⁶ European Commission, Directorate General IV – Competition, *Competition policy in the new trade order: strengthening international cooperation and rules*. Report of the Group of Experts, Brussels, July 1995, s. 13-20.

W ocenie samej Komisji do niej należało pierwszeństwo w przedstawieniu konkretnych rozwiązań. Tym samym Wspólnota przejęła inicjatywę w dyskusji nad kształtem przyszłych regulacji poprzez promowanie własnego modelu prawa i polityki konkurencji. Samo zawarcie takiego multilateralnego porozumienia na poziomie WTO, nawet jeśli wiązało się z koniecznością wyperswadowania jego zasadności (ang. *to persuade its WTO trading partners of the merits of a mulilateral agreement on competition*)⁷, stanowiłoby natomiast instrument wzmacniający krajowe prawodawstwo w zakresie konkurencji a także przynosiłoby wymierne korzyści konsumentom (stąd też konkurencja traktowana jest w kategoriach interesu publicznego). Najważniejszym wyzwaniem stało się ukonstytuowanie wiarygodnych krajowych systemów konkurencji. Programy pomocy technicznej zakładały dostarczenie beneficjentom określonych kompetencji instytucjonalnych oraz usprawnienie ich zdolności wykonawczych (ang. *capacity building*).

Mimo szerokiego zakresu prac, jakie zostały podjęte przez Grupę Roboczą ds. Polityki Handlowej i Konkurencji (WGTCPC)⁸, oraz ambitnego horyzontu czasowego zakładającego wejście nowych regulacji w życie z początkiem roku 2005, do dziś zgodnie z zasadą *single undertaking* nie funkcjonuje żadne wiążące porozumienie. W obliczu takich problemów aktywność Komisji Europejskiej skoncentrowała się na forach innych organizacji międzynarodowych.

Wpływ Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD) na unijną politykę konkurencji

Współpraca Wspólnoty Europejskiej z OECD z racji specyfiki tej organizacji (skupia najbardziej rozwinięte gospodarczo kraje, które posiadają prawo konkurencji i prowadzą określoną politykę w tym zakresie) charakteryzuje się wysokim stopniem zaawansowania. Komisja Europejska poprzez uczestnictwo w organizowanych rokrocznie przez Komitet OECD ds. Prawa i Polityki Konkurencji (CLP) konferencjach *Global Forum on Competition* wytrwale promuje ideę wielostronnego porozumienia skupiając się zarówno na zagadnieniach ogólnych (m.in. roli polityki konkurencji w procesie reform gospodarczych i transformacji ustrojowej), jak i szczegółowych (np. regulacja cen w telekomunikacji, rozwiązania prawne

⁷ Zob. European Commission, Directorate-General for Competition, *XXXIst Report on competition policy 2001*, op. cit., s. 120.

⁸ Szerzej na temat działań WTO w zakresie polityki konkurencji zob. B. Michalski, *Polityka konkurencji na forum WTO*, [w:] *10 lat Światowej Organizacji Handlu*, J. Rymarczyk, M. Wróblewski (red.), Oficyna Wydawnicza Arboretum, Wrocław 2005, s. 75-87.

dot. nadużywania pozycji dominującej, fuzji, wymiana informacji w postępowaniach antykartelowych, mechanizmy konkurencyjne w rynkach wysoko innowacyjnych).

Za jeden z najważniejszych aspektów współpracy Wspólnoty Europejskiej na forum OECD z uwagi na jego wpływ na kształt unijnego prawodawstwa w dziedzinie polityki konkurencji można uznać kwestie *leniency*. Są to wszelkie rozwiązania prawne mające skłonić uczestników nielegalnego porozumienia ograniczającego konkurencję do przyznania się, dostarczenia Komisji wartościowych informacji służących rozbiciu i ukaraniu pozostałych uczestników kartelu w zamian za rezygnację lub istotne zmniejszenie sankcji. Wspólnota zaczęła je wdrażać już w roku 1996⁹, reformując następnie system w latach 2002¹⁰ oraz 2006¹¹. Silnym impulsem dla ostatnich zmian był raport z przeglądu unijnej polityki konkurencji, który zidentyfikował najważniejsze sugestie/wątpliwości co do funkcjonujących rozwiązań w ramach polityki antykartelowej¹²:

- powiązanie *leniency* prowadzonej przez Wspólnotę a kompetencje agencji narodowych (bariery biurokratyczne dla firm),
- nacisk na podejście ekonomiczne (zamiast *stricte* prawne),
- nacisk na poprawę zdolności analitycznych (zespół skupiony wokół głównego ekonomisty w Dyrekcji Generalnej ds. Konkurencji),
- rozszerzenie sankcji wynikających z postępowań antykartelowych również na osoby prywatne.

Nowymi rozwiązaniami, które w ocenie Komisji mają najbardziej poprawić skuteczność walki z kartelami, jest wprowadzenie warunkowych opóźnień w udzielaniu informacji przez podmiot ubiegający się o niekaralność, co powinno wzmocnić rywalizację w zakresie dostarczanych dowodów między podmiotami decydującymi się na współpracę celem rozbicia nielegalnego porozumienia. Zmniejszenie grzywny musi odzwierciedlać rzeczywisty wkład przedsiębiorstwa (zgodnie z koncepcją istotnej wartości dodanej, ang. *significant added value*¹³), jeżeli chodzi o czas podjęcia współpracy oraz jej jakość.

⁹ Notice on the non-imposition or reduction of fines in cartel cases (1996/C 207/4).

¹⁰ Commission notice on immunity from fines and reduction of fines in cartel cases (2002/C 45/03).

¹¹ Commission notice on immunity from fines and reduction of fines in cartel cases (2006/C 298/11). Polska nazwa: Obwieszczenie Komisji w sprawie zwalniania z grzywnien i zmniejszania grzywnien w sprawach kartelowych.

¹² S. Suurnäkki, *OECD peer review gives positive assessment on competition policy and enforcement in the European Union*, [w:] *Competition Policy Newsletter* nr 2/2006, s. 9. Zob. także ¹² S. Suurnäkki, M. L. Tierno Centella, *Commission adopts revised Leniency Notice to reward companies that report hard-core cartels*, [w:] *Competition Policy Newsletter* nr 1/2007, s. 7-15.

¹³ Zob. pkt. 25 Obwieszczenia z roku 2006.

Współpraca z Konferencją Narodów Zjednoczonych ds. Handlu i Rozwoju (UNCTAD). Problematyka krajów słabo rozwiniętych w kontekście polityki konkurencji

W odniesieniu do problematyki krajów rozwijających się i słabo rozwiniętych Komisja Europejska prezentuje konsekwentnie stanowisko, zgodnie z którym powinno szybko nastąpić przyjęcie stosownych regulacji prawnych i wdrożenie polityki konkurencji. Tym samym wsparcie ze strony Wspólnot obejmuje przede wszystkim pomoc techniczną, która polega na organizowaniu różnych seminariów, konferencji poświęconych międzynarodowej współpracy urzędów antymonopolowych oraz przybliżaniu złożoności relacji pomiędzy samą polityką konkurencji a reformami strukturalnymi (zwłaszcza przy wykorzystaniu instrumentów polityki przemysłowej) w okresie przemian ustrojowych. Nie oznacza to jednak, że współpraca taka nie rodzi określonych wątpliwości, zwłaszcza gdy oczekiwania wyrażane przez Wspólnotę Europejską wydają się być jasnym dowodem na swego rodzaju nieczystość intencji przyświecających takiemu wsparciu.

Jak już zostało wspomniane wcześniej, Komisja Europejska dąży wszelkimi sposobami, aby wspólnotowe przedsiębiorstwa mogły się stale rozwijać i przyczyniać do wzrostu konkurencyjności całej gospodarki. Postulatem, od którego realizacji bardzo często zależy zakres i intensywność pomocy technicznej (w szerszym kontekście można tu także mówić o pomocy rozwojowej), jest przeprowadzenie liberalizacji i prywatyzacji sektorów, które wchodzi w skład sektora państwowego. Nietrudno się domyśleć, iż przejęcie takich krajowych monopolii, zwłaszcza tych określanych mianem naturalnych, stanowi atrakcyjną lokatę kapitału i daje duże nadzieje na generowanie w przyszłości, po przeprowadzaniu stosownej sanacji, ponadprzeciętnych zysków.

Z drugiej strony, patrząc przez pryzmat obaw przed narastającą konkurencją cenową, niebezpieczną z punktu widzenia „wysokokosztowych” firm europejskich, wdrożone prawo konkurencji stanowić może skuteczny instrument powstrzymywania ekspansji choćby na mocy przepisów regulujących kwestię tzw. nadmiernej a także nieuczciwej konkurencji polegającej m.in. na stosowaniu cen, które w europejskiej terminologii określa się mianem drapieżnych. Brak reakcji ze strony Wspólnoty godziłby w bezpieczeństwo socjalne Europy, czy też funkcjonowanie licznych grup interesu skupionych np. wokół sektora rolnego – największego beneficjenta unijnego budżetu, który, co zrozumiałe, nie zamierzałby z tych korzyści zrezygnować bez walki.

Wydaje się w tym miejscu zasadne przypomnieć również argument, na który powołują się kraje rozwijające się, iż nierównych partnerów/podmiotów nie można traktować w jednakowy sposób. Sposobu na przezwycięzenie problemów rozwojowych upatrują one w stopniowym przyjmowaniu regulacji obowiązujących w krajach wysokorozwiniętych, wskazując nie bez racji, iż określone zasady ewoluowały wszak wraz ze stopniem rozwoju społeczno-gospodarczego.

W ten sposób obnażana jest swoista hipokryzja Zachodu, który oferując pomoc, konsekwentnie zmierza do realizacji własnych celów. Warto również pamiętać, iż status członka w najważniejszych organizacjach (np. WTO) promujących wolny handel¹⁴ uzależnia się częstokroć od przyjęcia określonych zobowiązań, co można śmiało określić mianem wyrafinowanego szantażu negocjacyjnego.

Międzynarodowa Sieć Konkurencji (ICN) jako instrument „krzewienia kultury konkurencyjnej w gospodarce światowej”

ICN została powołana do życia w październiku 2001 roku i z uwagi na niezwykle szybki wzrost liczby członków (w roku 2005 było ich już ponad 90) stała się płaszczyzną, poprzez którą miała się dokonać integracja zainteresowanych stron, a sama Komisja Europejska mogła przystąpić do realizacji ideałów „krzewienia kultury organizacyjnej” oraz „miękkiej konwergencji” (ang. *soft convergence*)¹⁵. Główny nacisk został położony na kwestie transgranicznej współpracy i walki z porozumieniami kartelowymi, tym bardziej, iż poszczególne jurysdykcje prawne odznaczają się odmiennym podejściem tzn. jedne traktują kartel w kategoriach czynu kryminalnego, inne natomiast ścigają je w oparciu o normy prawa cywilnego¹⁶. Pozostałe obszary zainteresowań to m.in. kwestie proceduralne dotyczące notyfikacji fuzji, kontroli koncentracji rynkowej, pomocy dla krajów transformujących się (ocena korzyści z wdrożenia prawa konkurencji, wyzwania, powołanie wiarygodnych, odpowiednio umocowanych kompetencyjnie instytucji)¹⁷, poufności przekazywanych

¹⁴ Wolny jak widać jedynie w sferze deklaracji politycznych, bo *de facto* niedostępny dla wszystkich.

¹⁵ Zob. szerzej Y. Devellennes, G. Kiriazis, *The creation of an International Competition Network*, [w:] *Competition Policy Newsletter* nr 1/2002, s. 26 oraz G. Roebing, S. A. Ryan, D. Sjöblom, *The International Competition Network (ICN) two years on: concrete results of a virtual network*, [w:] *Competition Policy Newsletter* nr 3/2003, s. 37.

¹⁶ Zob. G. Roebing, *The launch of the new ICN Cartel Working Group*, [w:] *Competition Policy Newsletter* nr 2/2004, s. 29.

¹⁷ W ramach specjalnej grupy roboczej poświęconej gospodarkom transformującym się funkcjonującej pod przewodnictwem Komisji Europejskiej oraz Południowoafrykańskiego Trybunału ds. Konkurencji (ang. *South African Competition Tribunal*).

informacji, prowadzenia dochodzeń czy też efektywności nakładanych kar¹⁸. Sama Komisja silnie zaangażowała się w projekt poświęcony efektywnemu wdrożeniu prawa konkurencji i wzmocnieniu kompetencyjnej wiarygodności i efektywności urzędów antymonopolowych, przygotowując na tę okazję specjalne kompendium wiedzy (CD-ROM).

Cechą charakterystyczną jest oparcie współpracy na tzw. zalecanych praktykach (rekomendacjach), o które Komisja Europejska usilnie zabiega i wita ich przyjęcie z satysfakcją. I tak np. przy współudziale środowisk biznesowych i prawniczych opracowano i przyjęto na konferencji ICN w Bonn 13-punktową listę odnoszącą się do kwestii połączeń przedsiębiorstw¹⁹.

Wirtualny charakter współpracy w ramach ICN oceniany jest przez Komisję bardzo wysoko. Wiąże się z nim także pewne nadzieje na przezwycięzenie impasu na forach tradycyjnych organizacji.

Podsumowanie

Podsumowując zawarte w artykule rozważania, zasadnym jest wyrazić pewien generalnie krytyczny pogląd odnośnie założeń określających kształt prowadzonej przez Wspólnotę polityki. Jest mnóstwo kłamstw, które zostały przyjęte jako prawdy w dzisiejszej Europie i zaakceptowane jako głębokie mądrości²⁰. Sytuacja wydaje się tym bardziej groźna, iż Komisja Europejska sprawia wrażenie coraz mniej otwartej na odmienne od obowiązującej linii ideowej głosy wskazujące na zagrożenia nadmiernej centralizacji kompetencji na poziomie wspólnotowym (*vide* zarzucony projekt Traktatu ustanawiającego Konstytucję dla Europy²¹) i negocjacje nad nowym traktatem reformującym UE) i ograniczenia roli państw narodowych jedynie do kwestii administracyjnych²².

Polityka konkurencji ujmowana jako instrument reform strukturalnych i realizacji Strategii Lizbońskiej może spełnić przypisywaną jej rolę pod warunkiem uproszczenia regulacji i faktycznego (a nie deklarowanego) uzdrawiania gospodarki poprzez oczyszczające

¹⁸ Zob. m.in. *Building blocks for effective anti-cartel regimes*, Report prepared by the ICN Working Group on Cartels, ICN 4th Annual Conference, Bonn 6-8 June 2005, Office for Official Publications of the European Communities, Luxembourg 2005.

¹⁹ European Commission, *Report on Competition Policy 2005*, *op. cit.*, s. 194.

²⁰ D. Ganley, *Postawmy na innowacyjność Europy*, „Rzeczpospolita” z dn. 27.07.2007, dodatek *Ekonomia & Rynek*, s. B7.

²¹ Art. I-13, pkt. 1b przewidywał ustanawianie reguł konkurencji niezbędnych do funkcjonowania rynku wewnętrznego jako wyłączną kompetencję Unii., co wg art. I-12, pkt. 1 oznaczałoby, że jedynie Unia może stanowić prawo i przyjmować akty prawne, natomiast Państwa Członkowskie mogą to czynić wyłącznie z upoważnienia Unii lub w celu wykonania aktów Unii.

²² Suwerenność narodowa traktowana jest tutaj jako atrybut niepodzielny.

mechanizmy konkurencyjne. Gdyby dokonana się taka kluczowa zmiana w myśleniu, udałoby się być może także nadać nowy impuls w zakresie współpracy międzynarodowej. Mimo iż postulaty te wydają się być obiektywnie słuszne i trafiają do świadomości podmiotów politycznych, taki scenariusz wydarzeń uznać należy za mało realny, gdyż uwikłanie Wspólnoty w szereg sprzecznych celów wyklucza jakiegokolwiek rozwiązanie, które oparte byłoby na myśleniu wolnorynkowym.

Literatura

- Building blocks for effective anti-cartel regimes*, Report prepared by the ICN Working Group on Cartels, ICN 4th Annual Conference, Bonn 6-8 June 2005, Office for Official Publications of the European Communities, Luxembourg 2005
- European Commission, Directorate General IV – Competition, *Competition policy in the new trade order: strengthening international cooperation and rules*. Report of the Group of Experts, Brussels, July 1995
- European Commission, Directorate-General for Competition, *XXXIst Report on competition policy 2001*, Office for Official Publications of the European Communities, Luxembourg 2002
- European Commission, Directorate-General for Competition, *XXXIInd Report on competition policy 2001*, Office for Official Publications of the European Communities, Luxembourg 2003
- European Commission, Directorate-General for Competition, *XXXIIIrd Report on competition policy 2003*, Office for Official Publications of the European Communities, Luxembourg 2004
- European Commission, *Report on Competition Policy 2004*, Office for Official Publications of the European Communities, Luxembourg 2005
- European Commission, *Report on Competition Policy 2005*, Office for Official Publications of the European Communities, Luxembourg 2007
- Ganley D., *Postawmy na innowacyjność Europy*, „Rzeczpospolita” z dn. 27.07.2007, dodatek *Ekonomia & Rynek*
- Jean C., *Geopolityka*, Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wrocław 2003
- Michalski B., *Polityka konkurencji na forum WTO*, [w:] *10 lat Światowej Organizacji Handlu*, J. Rymarczyk, M. Wróblewski (red.), Oficyna Wydawnicza Arboretum, Wrocław 2005
- Michalski B., *Współpraca międzynarodowa w dziedzinie polityki konkurencji na forum OECD oraz UNCTAD* [w:] *Internacjonalizacja, globalizacja i integracja we współczesnej gospodarce światowej*, T. Sporek (red.), Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej im. Karola Adamieckiego, Katowice 2006
- Roebing G., *The launch of the new ICN Cartel Working Group*, [w:] *Competition Policy Newsletter* nr 2/2004
- Suurnäkki S., *OECD peer review gives positive assessment on competition policy and enforcement in the European Union*, [w:] *Competition Policy Newsletter* nr 2/2006
- Suurnäkki S., Tierno Centella M. L., *Commission adopts revised Leniency Notice to reward companies that report hard-core cartels*, [w:] *Competition Policy Newsletter* nr